Työ- ja elinkeinoministeriö Neuvostoraportti EU/310/2022-TEM-6

Johansson Elina 3.10.2022

Ylimääräinen energianeuvosto 30.9.2022

Ylimääräinen energianeuvosto 30.9.2022

Neuvoston asetuksesta kriisitoimiksi korkean energianhinnan hillitsemiseksi saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys. Asetus hyväksytään muodollisesti kirjallisessa menettelyssä. Korkeiden kaasun hintojen lieventämisestä käytiin näkemystenvaihto komission non-paperin ja puheenjohtajan keskusteluasiakirjan pohjalta. Keskustelussa jäsenvaltioiden näkemykset hintakattomallista vaihtelivat, mutta reunaehdoista vallitsi yhteisymmärrys eli malli ei saa vaarantaa EU:n toimitusvarmuutta ja sen tulee laskea hintoja. Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa painotettiin, että komissiolta odotetaan pian konkreettisia avauksia. Muissa asioissa kuultiin Tanskan valtuuskunnalta tilannekatsaus Nord Stream -kaasuputkien vuotoihin. Puheenvuoroissa korostui tarve pysyä yhtenä rintamana ja selvittää tarkkaan tapahtumat.
Energiaministerit kokoontuvat seuraavaksi epäviralliseen ministerikokoukseen Prahaan 11.-12.10.

1. Asialistan hyväksyminen (12823/22) ja kokouksen avaus

Asialista hyväksyttiin ilman muutoksia.

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Kyseessä on Tshekin EU-puheenjohtajakauden jo kolmas ylimääräinen energianeuvosto ja edellisestä ministerikokouksesta on vain kolme viikkoa. Tänään on tärkeä ensinnäkin kiireellisesti saavuttaa poliittinen yhteisymmärrys ns. energianhinta-asetuksesta. Muodollisesti prosessi voidaan hoitaa loppuun kirjallisessa menettelyssä. Yhteisymmärryksen saavuttaminen on tärkeää, jotta voidaan lievittää korkeiden energian hintojen vaikutuksia kuluttajille. Toiseksi keskustellaan mahdollisista lisätoimenpiteistä korkeiden kaasun hintojen lieventämiseksi. Keskustelun taustaksi on saatu komission non-paper, jossa on hahmoteltu mahdollisia toimenpiteitä. Komissio kertoo asiakirjan pääkohdat ja kuuntelee jäsenvaltioiden kantoja. Lopuksi kuullaan muut asiat-asiakohdassa tietoja Nordstream kaasuputkien vuodoista.

2. Komission ehdotus neuvoston asetukseksi kriisitoimiksi korkean energianhinnan hillitsemiseksi (12428/22) – poliittinen yhteisymmärrys

Puheenjohtaja johdatti aiheeseen. Komissio julkaisi ehdotuksensa 14.9. neuvoston asetukseksi saatuaan jäsenvaltioilta ohjeistusta 9.9. On tarve puuttua energianhintojen jyrkkään nousuun ja markkinoiden epävakauteen ja etsiä ratkaisuja tilanteeseen. Globaali energiamarkkinatilanne on hyvin hankala, sodan ja maakaasun aseellistamisen seurauksena. Kun tähän lisätään kesän äärimmäiset sääolot ja aikainen lämmityskauden alkaminen, tilanne on vakava. Tarvitaan nopeita ja tehokkaita toimia, jotta saadaan edullisempaa energiaa. Komissio antoi asetusehdotuksen, joka on olennainen osa jäsenvaltioiden 9.9. pyytämää toimenpidekokonaisuutta. Takana on tiivis kahden viikon neuvottelujakso, jossa ei ole jätetty yhtään kiveä kääntämättä, kun kompromissia on haettu. Tavoitteena on ollut riittävän tehokkaat toimet mutta kuitenkin tarvittava joustavuus jäsenvaltioille. Kiitokset jäsenvaltioille ratkaisuhakuisuudesta. Ehdotetut toimet ovat poikkeuksellisia ja tilapäisiä eli tarkoitus ei ole

puuttua energiamarkkinoiden toimintaan pitkällä aikavälillä.

KOM/DG ENER/ Kadri Simson kiitti jäsenvaltioita päättäväisyydestä, rakentavuudesta ja ratkaisun hakemisesta. Kompromissiteksti on nyt hyvä. Asetus on säilyttänyt alkuperäisen tavoitteensa sähkön käyttäjien tukemiseksi. Sähkönkäytön vähentämistavoitteet, tuottokatto inframarginaalisille tuotoille ja solidaarisuusmaksu ovat keskeiset ehdotukset. Tuottokaton osalta joillain jäsenvaltioilla on vielä huolia toimeenpanoon liittyen, mutta toivomme, että pääsemme tänään sopuun asetuksesta. Komissio tukee teknisellä tasolla jäsenvaltioita toimeenpanossa. Sähkön säästämistä koskevien toimien pitää olla pakollisia. Myös solidaarisuusmaksun osalta on saavutettu hyvä teksti.

Keskustelussa jäsenvaltioiden selvä enemmistö ilmaisi tukensa kompromissitekstille. Jotkut jäsenvaltiot nostivat esille käytännön avoimia kysymyksiä liittyen tuottokaton ja solidaarisuusmaksun toimeenpanoon. Samoin eräät jäsenvaltiot kiinnittivät huomiota siihen, että tuottokaton lisäarvo ja siitä kertyvät tuotot jäävät vähäisiksi. Yksi jäsenvaltio ehdotti, että tuottokaton tuotot sijoitettaisiin uusiutuvan energian investointeihin eikä sähkön käyttäjien suoraan tukeen ja ehdotuksensa sai tukea muutamalta jäsenvaltiolta. Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostui se, että moni tuki asetusta mutta ei pitänyt sitä riittävänä toimenpiteenä. Useat jäsenvaltiot vaativatkin komissiolta lisää konkreettisia avauksia.

Puheenjohtaja totesi keskustelun vahvistaneen laajan tuen asetukselle. Ehdotusta koskien tuottokattoja ei voitu enää sen mukaan huomioida, jotta ei menettäisi tukea kompromissitekstille. Puheenjohtaja totesi johtopäätöksenä, että neuvosto hyväksyy ehdotetun kompromissitekstin ja asetus hyväksytään muodollisesti vielä ennen epävirallista energiaministerikokousta.

3. Muita toimintavaihtoehtoja korkeiden kaasun hintojen lieventämiseksi, näkemysten vaihto (12427/22)

Puheenjohtaja johdatteli todeten, että kaasun osalta tähän mennessä komission ehdottamat toimet eivät riitä. Odottaa komissiolta mahdollisimman pian lisätoimia, jotta niistä voidaan keskustella mahdollisimman pian. Taustaksi on saatu puheenjohtajan keskusteluasiakirja, jossa kysymykset mahdollisesta kaasun hintakatosta ja toisaalta lisävähentämistoimista. Komissiolta on saatu non-paper kaasun hintaa koskevista hätätoimista.

KOM/DG ENER/Kadri Simmons viittasi komissiolle osoitettuun viidentoista jäsenvaltion yhteiskirjeeseen, jossa halutaan tukkukaasun hintakatto pikimmiten. Komission non-paperin henki on se, että nopeita toimia tarvitaan. Komissio on analysoinut eri vaihtoehtoja. Markkinainterventioita on pohdittava, myös sähkön osalta kuitenkin riskit on otettava huomioon. Pohdinnassa on väliaikaisia toimia kaasun hinnan laskemiseksi, ilman että olisi vaikutuksia saatavuuteen.

Keskustelussa jäsenvaltioiden näkemykset hintakattomallista vaihtelivat. Reunaehdoista oli yhteisymmärrys eli väliaikaisilla toimilla ei saa vaarantaa EU:n energian toimintavarmuutta ja toimenpiteiden tulee sellaisia, että ne laskevat energian hintoja. Muutama jäsenvaltio suhtautui erityisen epäilevästi kaasun hintakattoajatukseen ja oli huolissaan konkreettisista vaikutuksista maakaasun toimitusvarmuuteen. Kaasun yhteisostoille ilmaisi usea jäsenvaltio tukensa. Kaiken kaikkiaan puheenvuoroissa korostui tarve saada komissiolta mahdollisimman pian toimenpide-ehdotuksia. Useat maat ovat tehneet kansallisia toimia ja nyt tarvitaan unionin tasoisia toimia.

KOM/DG ENER/ Kadri Simmons kiitteli jäsenvaltioita rakentavasta keskustelusta. Jäsenvaltioilla on selvästi erilaisia näkemyksiä hintakattomallista, mutta sen reunaehdoista vallitsee yhteisymmärrys eli malli ei saa vaarantaa EU:n toimitusvarmuutta ja sen tulee laskea hintoja. Komissio katsoi neuvoston antaneen runsaasti tukea kaasun yhteisostoille, ja komissio käy aktiivista dialogia kumppanimaiden kanssa. Lopuksi komissio nosti esiin Ukrainan ja Moldovan tilanteen sekä tarpeen pyrkiä auttamaan myös näitä valtioita talven aikana.

4. Muut asiat: Nordstream I ja II- putkien kaasuvuodot

DK antoi tilannekatsauksen Nord Stream -kaasuputkien vuotoihin.

Puheenvuoron käyttäneet jäsenvaltiot sekä komissio olivat yhtä mieltä siitä, että on tarpeen pysyä yhtenä rintamana ja selvittää tarkkaan, mitä on tapahtunut. Puheenjohtajan yhteenvedossa aiheesta tullaan toteamaan, että kyseessä on tahallinen toiminta, joka vaatii pikaista viranomaistutkimusta. Vuodoilla ei ole kuitenkaan suoraan vaikutusta EU:n toimitusvarmuuteen, mutta sen sijaan ilmasto- ja ympäristöhaitat ovat merkittäviä. Neuvosto jakoi yhteisen tavoitteen vahvistaa EU:n resilienssiä erityisesti kaasuinfrastruktuureihin liittyen.

Puheenjohtaja muistutti lopuksi tulevasta epävirallisesta ministerikokouksesta Prahassa 11.-12.10.

Suomen edustajat:

TEM
Elinkeinoministeri Mika Lintilä
Osastopäällikkö Riku Huttunen
Ministerin erityisavustaja Hannes Torppa
Ministerin virkamiesavustaja, EU asiat Nina Alatalo
Erityisasiantuntija Elina Hautakangas
Erityisasiantuntija Elina Johansson

EUE
Pysyvän edustajan sijainen Tuuli-Maaria Aalto
Erityisasiantuntija Ville Niemi